

О‘QUV MARKAZLARI UCHUN MOLIVAVIY MONITORINGNI AVTOMATLASHTIRISHGA QARATILGAN BOSHQARUV PLATFORMASI

Axmedova Dilduza Ravshanbekovna

(TATU Farg’ona filiali talabasi)

Annotatsiya: Hozirgi kunda ta’lim muassasalarining moliyaviy jarayonlarini avtomatlashtirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Ushbu maqolada o’quv markazlari uchun moliyaviy monitoringni avtomatlashtirishga yo’naltirilgan zamonaviy boshqaruv platformasi tahlil qilinadi. Platforma yordamida moliyaviy oqimlarni nazorat qilish, xarajat va daromadlarni prognoz qilish, shuningdek, to’lov tizimlarini integratsiyalash imkoniyatlari ko’rib chiqiladi. Shuningdek, sun’iy intellekt va analitik vositalar asosida avtomatlashtirilgan hisobotlarni shakllantirish, ma’lumotlar xavfsizligi hamda foydalanuvchilar uchun qulay interfeys yaratish masalalariga e’tibor qaratiladi. Tadqiqot natijalari shuni ko’rsatadiki, raqamli boshqaruv tizimlarining joriy etilishi ta’lim muassasalarida moliyaviy shaffoflikni oshirish va resurslardan samarali foydalanishni ta’minlashga xizmat qiladi.

Kalit soʻzlar: Moliyaviy jarayonlarni samarali boshqarishi, moliyaviy boshqaruv tizimi, monitoringning asosiy afzalliklari, o’quv markazlarining moliyaviy jarayonlarini avtomatlashtirish orqali daromad va xarajatlarni samarali boshqarish identifikatsiya qilish va monitoring qilish.

Kirish

O’quv markazlari ta’lim sifatini oshirish va moliyaviy barqarorlikni ta’minlash uchun ko’plab tashkiliy va moliyaviy jarayonlarni samarali boshqarishi kerak. Biroq, ko’plab o’quv markazlari moliyaviy hisobotlar, o’quvchilar to’lovlari va xarajatlar monitoringida qiyinchiliklarga duch keladi. Shu sababli, moliyaviy monitoringni avtomatlashtirishga qaratilgan boshqaruv platformasini ishlab chiqish o’quv

markazlari faoliyatini soddalashtirish va samaradorlikni oshirish imkonini beradi. Loyiha maqsadi o'quv markazlarining moliyaviy jarayonlarini avtomatlashtirish orqali daromad va xarajatlarni samarali boshqarish, shaffoflikni ta'minlash va moliyaviy barqarorlikka erishishdir. Eng qadimgi

buxgalteriya yozuvlari qadimgi Mesopotamiyadagi 7000 yillik xarobalar orasida topilgan. Bu g'ildirakning ixtiro qilinishidan 3000 yil oldin paydo bo'lib, inson jamiyatining rivojlanishida savdo va tijoratning tarixiy va madaniy ahamiyatini ko'rsatadi. Biroq, XV asr oxiriga qadar italiyalik matematik Luka Pacioli ilk yozuvli buxgalteriya hisobining ommalashishi bugungi kunda buxgalteriya hisobiga sabab bo'ldi. O'shandan beri kompaniyalar hozirgi (debit) va kelajakdagi (kredit) holatni ko'rish imkoniyatiga ega bo'ldilar va asosiy moliyaviy boshqaruv tizimi tug'ildi.

Moliya boshqaruv tizimi- bu tashkilotlar tomonidan daromadlar, xarajatlari va aktivlarni boshqarish uchun ishlatiladigan dasturiy ta'minot va jarayonlar. Kundalik moliyaviy operatsiyalarni qo'llab-quvvatlashdan tashqari, moliyaviy boshqaruv tizimining maqsadi daromadni maksimal darajada oshirish va uzoq muddatli korporativ barqarorlikni ta'minlashdir. Moliya jamoalari uchun afzalliklar quyidagilardan iborat:

- Hisob-fakturalarni va to'lovlarni yig'ishni soddalashtirish
- Kundalik, oylik va yillik pul oqimini optimallashtirish
- Auditorlik izlarini yuritish va buxgalteriya hisobi qoidalariga rioya qilish
- Moliyaviy jarayonlarni avtomatlashtirish va buxgalteriya xatolarini kamaytirish
- Yaxshiroq byudjetlashtirish, prognozlash va rejalashtirishni ta'minlash
- Moliyaviy yopilish va hisobot faoliyatini osonlashtirish
- Va yana ko'p narsalar

Asosiy vazifalari: Daromad va xarajatlarni real vaqt rejimida kuzatish, to'lov tizimlari bilan integratsiya qilish, o'quvchilar to'lov tarixi va qarzdorlik holatini boshqarish, hisobot va tahlillarni avtomatik shakllantirish, o'quv markazi faoliyatini optimallashtirishdan iborat bo'ladi. Platforma quyidagi asosiy modullardan iborat bo'ladi: Foydalanuvchi boshqaruvi ichiga quyidagilar kiradi; administrator, buxgalter,

o'qituvchi va o'quvchi rollari, ro'yxatdan o'tish va autentifikatsiya jarayoni, va avfsizlik va ma'lumotlarni himoyalash. Moliyaviy monitoringga esa quyidagilarni o'z ichiga oladi; daromad va xarajalar statistikasi; soliqlar va boshqa majburiy to'lovlar monitoringi; moliyaviy hisobotlar va grafikalar kiradi.

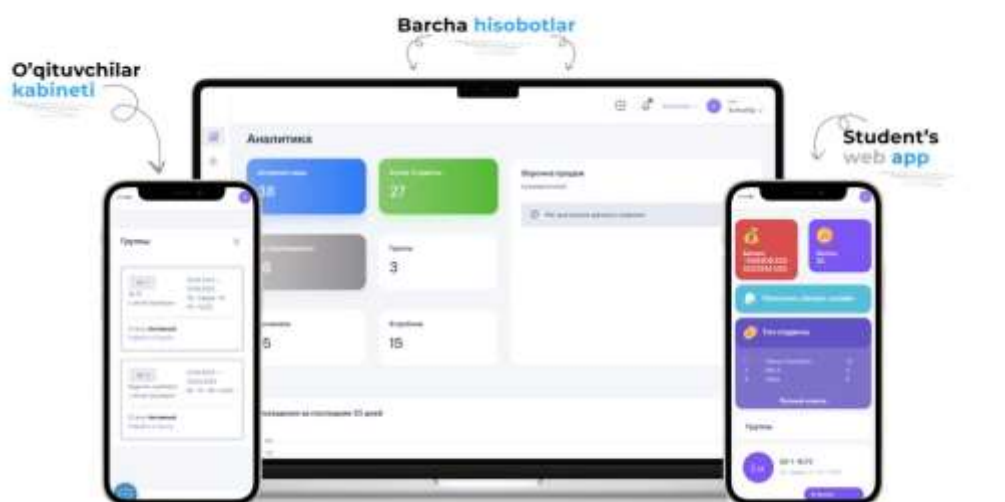
To'lov tizimi integratsiyasi: mahalliy to'lov tizimlari (Click, Payme, Uzum Bank), avtomatik kvitansiyalar va cheklarni shakllantirish, to'lov holatini kuzatish va xabarnomalar yuborish To'lov tizimi integratsiyasini amalga oshirishdi qulay hisoblanadi. AT boshqaruvi va DevOps kontekstida monitoring tizim ichidagi turli komponentlardan ma'lumotlarni muntazam ravishda kuzatish va yig'ish jarayonini anglatadi. Monitoring oldindan belgilangan ko'rsatkichlar va ma'lumotlar elementlari orqali muhim resurslarning sog'lig'i, ishlashi va mavjudligi haqida real vaqt rejimida ma'lumot berishga qaratilgan.

Monitoringning asosiy afzalliklari quyidagilardan iborat: Signal va hodisalarga javob berish monitoringi tizimlari ogohlantirish mexanizmlari bilan jihozlangan bo'lib, ular ma'lum chegaralar yoki oldindan belgilangan shartlar buzilganda AT guruhlarini xabardor qiladi va shu bilan darhol e'tiborni talab qilishi mumkin bo'lgan muammolarni ko'rsatadi. Tarixiy tahliliy monitoring tendentsiyalarni kuzatish, voqealardan keyingi tahlillarni o'tkazish va imkoniyatlarni rejalashtirish va kelajakdagi takomillashtirish uchun asosli qarorlar qabul qilish uchun ishlatilishi mumkin bo'lgan qimmatli tarixiy ma'lumotlarni yaratadi. Shuning uchun identifikatsiyaning afzalliklari monitoring tomonidan taqdim etilganidan farq qiladi.

Identifikatsiyaning afzalliklari quyidagilardan iborat: Kontekstli tushunchalarni identifikatsiya qilish imkoniyatlari to'liq o'zaro bog'langan, kontekstual ma'lumotlarni ta'kidlab, turli tizim komponentlari o'rtasidagi munosabatlar va o'zaro ta'sirlarni chuqurroq tushunish imkonini beradi. Shunday qilib, muammo borligi haqida xabar olishning o'rniga, yuzaga kelishi mumkin bo'lgan muammoning asosiy sababini osongina topish mumkin.

Identifikatsiya qilish va monitoring qilish muammolari asosan bir xil. Ya'ni, tashkilotlarga muammolarni aniqlash va

murakkab IT tizimlarini tushunish va boshqarishga yordam berish. Biroq, bu ikki yondashuv bir xil tanganing ikki tomoni va ularning farqlari kabi bo'lishi mumkin ularni ajratib turadigan va belgilaydigandir.

Identifikatsiya qilish va monitoring o'rtasidagi asosiy farqlar: Ma'lumotlarni yig'ish usullari monitoringi odatda oldindan belgilangan ko'rsatkichlar va muayyan ma'lumotlar elementlariga qaratilgan bo'lsa-da, kuzatuvchanlik turli xil ma'lumotlar oqimlari, jurnallar, izlar va hodisalarni to'plash uchun ochiqroq yondashuvni o'z ichiga oladi. Kuzatiladigan tizimlar o'zlarining ichki holati to'g'risida tegishli ma'lumotlarni yaratadi, ulardan tizimning hozirgi holatini aniqlash va yuzaga kelishi mumkin bo'lgan muammolarning asosiy sabablarini topish uchun foydalanish mumkin.

Infratuzilma ma'lumotlar markazlari kabi an'anaviy infratuzilma yechimlari ko'pincha ish faoliyatini kuzatish uchun monitoringga tayansa-da, bulutli muhit va boshqa zamonaviy infratuzilmalar ko'proq kuzatuvchanlikka tayanadi. Monitoring ko'pincha zamonaviy infratuzilma tomonidan yaratilgan ma'lumotlar hajmini boshqarishda qiynaladi, shuning uchun kuzatuvchanlik ham eski, ham zamonaviy arxitekturalarda qo'llanilishi mumkin va kerak.

Tizimda ilmiy shartnomalar va grantlarni ro'yxatdan o'tkazish "Shartnomalar va majburiyatlarning yuzaga kelishining boshqa asoslari" namunaviy ma'lumotnomasi bilan birgalikda, shartnomalar va grantlar smetalari,

moliyalashtirish rejasi va hisob-kitob jadvali yakunlash bosqichlari to'g'risidagi ma'lumotlarni kiritish yakunlash bosqichlari jarayonlarini avtomatlashtirish uchun ilmiy shartnomalarni qayd qilish quyi tizimi ishlab chiqilgan.

Ma'lumotlar bo'linmalar, davrlar, xarajatlar daromadlar moddolari, xarajatlar turlari va analitik daromad kodlari va iqtisodiy tasnif kodlari bo'yicha kiritiladi; Tasdiqlangan rejalashtirilgan ehtiyojlar bo'yicha ma'lumotlarni yig'ish bilan muassasa byudjetining xarajatlar qismini avtomatlashtirilgan shaklda shakllantirish mexanizmlari ishlab chiqadi.

O'quv markazlarining moliyaviy jarayonlarini avtomatlashtirish orqali daromad va xarajatlarni samarali boshqarish, shaffoflikni ta'minlash va moliyaviy barqarorlikka erishish asosiy maqsad hisoblanadi. Bunga asos qilib AQShdagi ta'lim muassasalari moliyaviy boshqaruv tizimlarini joriy etish orqali operatsion xarajatlarni 20% ga kamaytirishga erishgan. Bu esa ularning moliyaviy barqarorligini oshirishga yordam bergan. **Foydalanuvchi boshqaruvi orqali** Buyuk Britaniyadagi o'quv markazlari turli foydalanuvchi rollarini aniqlash orqali tizim xavfsizligini oshirishgan. Bu esa ma'lumotlarga ruxsatsiz kirishni oldini olishga yordam bergan.

Moliyaviy monitoring bilan

Germaniyada ta'lim muassasalari real vaqt rejimida moliyaviy monitoring tizimlarini qo'llab, moliyaviy hisobotlarni tayyorlash vaqtini 40% ga qisqartirishgan. **To'lov tizimi integratsiyasi orqali** Hindistondagi o'quv markazlari mahalliy to'lov tizimlari bilan integratsiya qilish orqali to'lovlarni yig'ish jarayonini 30% ga tezlashtirishgan. Avstraliyada o'quvchilar to'lov tarixini raqamli shaklda saqlash orqali qarzdorlikni 15% ga kamaytirishga erishilgan.

Kanadadagi ta'lim muassasalari interaktiv grafikalar yordamida moliyaviy tahlillarni vizualizatsiya qilish orqali qaror qabul qilish jarayonini yaxshilashgan. Yaponiyada avtomatik ogohlantirish tizimlari orqali to'lov muddati o'tgan o'quvchilar sonini 25% ga kamaytirishga erishilgan. Shveysariyada ma'lumotlarni shifrlash va zaxira nusxalarini yaratish orqali ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlash darajasi sezilarli darajada oshirilgan.

Xulosa:

O'quv markazlari uchun moliyaviy monitoringni avtomatlashtirishga qaratilgan boshqaruv platformasi ta'lim muassasalarining moliyaviy jarayonlarini soddalashtirish, shaffoflikni ta'minlash va moliyaviy barqarorlikka erishish uchun samarali vosita bo'lib xizmat qiladi. Ushbu platforma orqali o'quv markazlari o'z daromadlarini samarali boshqarish, xarajatlarni kamaytirish va xizmat ko'rsatish sifatini oshirish imkoniyatiga ega bo'lib faoliyatini optimallashtirishi va raqobatbardoshligini oshirishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Xasanov, B. (2021). Moliyaviy menejment asoslari. Toshkent: Iqtisod-Moliya nashriyoti.
2. Ma'rufjonov, M. M., Murodullayeva, R. A., & Nabiyeu, I. F. (2023). *Cyber security, artificial intelligence, and data protection*. Academic Research in Modern Science, (11-15). <https://doi.org/10.5281/zenodo.8414406>
3. Brigham, E. F., & Ehrhardt, M. C. (2021). Financial Management: Theory & Practice. Cengage Learning.
4. **Nabiyeva M.B., Murodullayeva R.A., Ro'zaliyev M.M., Shamamatova S.J.** (2024, May). O'quv dasturlarini yaratish texnologiyasi. *Jahon ilmiy-metodik jurnali*, 37(5), 176-181. Retrieved from <http://tadqiqotlar.uz/> ISSN: 3030-3613.
5. **Алижанова Х.Т., Абдурасулова Ш.М., Муродуллаева Р.А.** (2024, Апрель). Развитие научно-технического творчества у детей. *Образование, наука и инновационные идеи в мире*, 42(5), 169-172. Retrieved from <http://www.newjournal.org/> ISSN: 2181-3187.